

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ORTAMLARINDA YARATICI DRAMA KULLANIMI: ÖĞRETMENLER VE ÖĞRETMEN ADAYLARI PERSPEKTİFİNDEN BİR İNCELEME *

Ayça ÜLKER ERDEM**, Emine Hande AYDOS***, Mübaccel GÖNEN****

ÖZ

Okul öncesi dönem çocukları için yaratıcı drama; farklı bakış açıları geliştirme, empatik beceriler edinme ve sosyal gelişimlerini başarılı bir şekilde sürdürme açısından önemli bir etkiye sahiptir. Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları da yaratıcı drama etkinliklerini planlama ve uygulama sürecinde yeterli bilgi ve beceriye sahip olarak bu süreci çocuklar için eğlenceli ve öğretici bir hale getirmelidir. Bu doğrultuda, söz konusu araştırma; okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya dair tanımlamalarını, yaratıcı dramanın okul öncesi eğitimi açısından önemi hakkındaki görüşlerini, etkinlik uygulamalarında yaratıcı drama yöntemine yer verme düzeylerini ve yaratıcı dramayı çocukların hangi gelişim alanlarını desteklemek amacıyla kullanabilecekleri konusundaki düşüncelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya Ankara ili içerisinde MEB'e bağlı özel ve devlet kurumlarında görev yapan 10 öğretmen ve Ankara'da bir devlet üniversitesinde okul öncesi eğitimi lisans programına devam eden 10 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmada yer alan katılımcılar amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme soruları aracılığı ile elde edilmiştir. Bulgular, genel olarak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ortak noktalarda bulduklarını; ancak, okul öncesi öğretmenlerinin uygulamadaki deneyim sürelerinin uzunluğu, aldıkları hizmet içi eğitimler ve bunlara bağlı olarak geliştirmiş olabilecekleri yetkinlikleri nedeni ile anlatımlarında daha fazla detaya yer verdikleri, teknik ayrıntılardan bahsettikleri, çocukların bütüncül gelişim alanlarına daha fazla vurgu yaptıklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: yaratıcı drama, okulöncesi öğretmeni, öğretmen adayları

---

* Bu çalışmanın kısa bir özeti, 9-11 Mart 2016 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen "26. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara-Türkiye, ayca.ulker@yahoo.com

*** Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara-Türkiye, handeaydos@yahoo.com.tr

**** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara-Türkiye, mgonen@hacettepe.edu.tr

THE USE OF CREATIVE DRAMA IN EARLY CHILDHOOD EDUCATIONAL SETTINGS: AN EXAMINATION OF TEACHERS' AND CANDIDATE TEACHERS' PERSPECTIVES

ABSTRACT

Creative drama has an effect on pre-schoolers in order to develop a new perspective, to gain empathic skills, and to sustain their social development successfully. In-service and pre-service early childhood educators must have sufficient knowledge and skills to plan and implement creative drama activities in order to make this process enjoyable and fruitful for children. Within this context, the present study aimed to investigate how creative drama is defined and how its importance is perceived by pre-service and in-service early childhood educators and the frequency of creative drama usage and what they do to develop themselves. The sample of the study constituted of 10 in-service early childhood educators working in preschools in Ankara and 10 pre-service early childhood educators studying in the department of early childhood education at a public university in Ankara. The sample of the study was chosen by purposive sampling method. Data was collected by semi-structured interviews. Findings showed that teachers and candidate teachers have common features in their creative drama implementations. However, teachers generally talked about creative drama as a teaching method and its effect on the children's holistic development. This is because, teachers have more competency than teacher candidates because of the length of teaching practice, years of experience and in service training they receive.

Keywords: *creative drama, early childhood educator, candidate early childhood educator*

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocukların temel sosyal gelişimlerinin yapılandığı önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir (Anlıak ve Dinçer, 2005). Okul öncesi dönemde çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek, çocukların diğer bireylerle başarılı bir etkileşime geçmesi ve iletişim kurması açısından oldukça önemlidir (Koruklu ve Yılmaz, 2010). Eğitimde uygulanacak yaklaşımlar ve yöntemler çocuğun bu yetilerini istedik doğrultuda geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yaratıcı drama, öğretmenlerin bu becerileri desteklemek için kullanabileceği özel öğretim yöntemlerinden biridir (Kaf, 2000). Önder'e (2013) göre, çocukların oyun oynama konusundaki engellenemez eğilimleri, onların "rol oynama" veya "-mış gibi yapma" davranışlarını doğal bir öğrenme yöntemi olarak ön plana çıkarmaktadır.

Aral'a (2000) göre, eğitimin amaçlarından biri çocuklara istenilen davranışların, alışkanlıkların ve tutumların kazandırılması için uygun eğitim tekniklerinden yararlanmaktır. Bu eğitim tekniklerinden biri olan yaratıcı drama hakkında tek bir tanım yapmak olanaklı değildir. Yaratıcı drama “bir grupla ve grup üyelerinin yaşantılarından yola çıkarak, bir amacın, düşüncenin, doğaçlama, rol oynama (rol alma) ve benzeri tekniklerden yararlanarak canlandırılmasıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Adıgüzel, 2006). Bu canlandırma süreçleri deneyimli bir lider/eğitmen eşliğinde yürütülürken kendiliğindenliğe (spontaniteye), şimdi ve burada ilkesine, -miş gibi yapmaya dayalıdır ve yaratıcı dramada oyunun genel özelliklerinden doğrudan yararlanır (Adıgüzel, 2010). Gönen (2002) ise, dramayı bir adım sonrasında ne olacağını bilmeden, yeri geldiğinde, yaşama ait rolleri oynamak ve bu yolla yaşamı tanımak olarak tanımlamıştır. Yaratıcı drama sayesinde, çocukların gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri birçok problem üzerinde, risklerden arıtılmış bir biçimde durularak, çocukların daha etkili bir şekilde yaşama hazırlanmaları olanaklı hale gelmektedir (Brown ve Pleydell, 1999).

San (1996) ise, dramanın eğitim uygulamalarında kullanılmasını; bir kavramın, bir ders konusunun veya bir metnin daha iyi anlaşılır kılınması, bireyce ve grupça özümseme içsel yaşantıya dönüşmesi, gözden geçirilerek üzerinde düşünülerek dışa vurulması olarak tanımlamaktadır. Böylece, grup çalışması yolu ile yaşayarak öğrenme ve bilgi edinmeye ek olarak; sözel ifadenin gelişmesi ve bireylerin toplumsallaşması da sağlanabilmektedir (Başı ve Gündoğdu, 2011). Yaratıcı drama oyuna dayalıdır (San, 2002) ve oyuna dayalı drama etkinlikleri çocuklara hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştirme, sorun çözme ve iletişim becerilerini kazandırma fırsatlarını verir (Özyürek, 2013). Bunun yanı sıra; yaratıcı dramanın literatürde bildirilen yararları; yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama (Turner, vd., 2004), eleştirel düşünme yeteneği kazandırma (Yaffe, 1989), sosyal gelişim ve birlikte çalışma yeteneği kazandırma, kendine güven duyma, teşvik ve karar verme becerilerini kazandırma (Ceylan, 2013), dil ve iletişim becerilerini geliştirme (Gönen ve Dalkılıç, 2000; Mantione ve Smead, 2003; Rances, 2005), farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazanma, bireylerin hayal gücünü, hislerini ve düşüncelerini geliştirme (Başçı ve Gündoğdu, 2011; McCaslin, 1990; Ömeroğlu, 1990; Ömeroğlu, 2013) olarak sıralanmaktadır.

Drama uygulamalarının bu yararları düşünüldüğünde; çocuklara yaratıcı drama pratikleri ile kazandırılabilir bilgi, beceri, duygu ve düşüncelerin önemi ön plana çıkmaktadır. Başcı ve Gündoğdu (2011), değişen eğitim sistemlerinde öğretmenin rolünü çocuklara yeni bilgiler kazandırmaya ek olarak; onların gelişim özellikleri doğrultusunda ilgi, istek ve yeteneklerini keşfetmek; neden sonuç ilişkilerini kurabilmelerini sağlamak, problem çözme becerilerini geliştirmek; duygu ve düşüncelerini çeşitli yollarla ifade etmelerini sağlamak, işbirliğine yönelik çalışmalara imkân sağlamak, yaratıcı ve eleştirel bakış açısı kazanmalarına yardımcı olmak olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda, bir özel öğretim yöntemi olarak yaratıcı drama kullanımı günümüz eğitim sistemlerinde öğretmenlere atfedilen rollerle tutarlı ve onlara büyük kolaylıklar sağlayacak niteliktedir.

Drama uygulamalarının etkililiğinin ise; öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının dramaya olan tutumları, bu konuda almış oldukları eğitimin niteliği ve sahip oldukları yöntem ve teknik bilgisi ile doğru orantılı olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda; hem okul öncesi öğretmenlerinin hem de okul öncesi eğitimi alanında öğrenim gören öğretmen adaylarının gerek kişisel gelişimleri, gerekse mesleki uygulamaları açısından dramayı etkili bir öğretim yöntemi olarak kullanabilmeleri yukarıda bahsedilen yararlar açısından da büyük önem arz etmektedir (Başcı ve Gündoğdu, 2011; Önder, 2013). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sınıflarında etkili yaratıcı drama uygulamaları gerçekleştirebilmeleri için yöntem hakkında detaylı bilgi sahibi olmaları ve aynı zamanda bu yöntemi kullanabileceklerine dair öz yeterliklerinin de yüksek olması beklenmektedir (Çetingöz, 2012).

Bu bağlamda, söz konusu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya dair tanımlamalarını, yaratıcı dramanın okul öncesi eğitimi açısından önemi hakkındaki görüşlerini, etkinlik uygulamalarında yaratıcı drama yöntemine yer verme düzeylerini, yaratıcı dramayı çocukların hangi gelişim alanlarını desteklemek amacıyla kullanabilecekleri konusundaki düşüncelerini ve kendilerini bu alanda geliştirme noktasında ne tür çabaları bulunduğunu belirlemek amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, katılımcıların tespit edilmesinde, verilerin toplanmasında ve verilerin analizinde nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan ‘olgu bilim’ kullanılmıştır. Yıldırım ve şimşek’e (2011) göre olgu bilim araştırmasında farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bilgi sahibi olmadığımız olgular incelenir.

Araştırmada olgu bilim çalışmalarının yapı geçerliği, toplanan verilere ilişkin bir kanıt zincirinin kurulmasıyla sağlanmakta; i geçerliği, sonuçların açık seçik ortaya konması, çıkarımlarla ilgili kanıtların diğer kişilerin ulaşacağı bir biçimde sunulmasıyla oluşmakta; dış geçerlik, ortaya konan sonuçlara dayalı olarak bir kuram veya kavramsal model önerilmesiyle elde edilmekte; güvenirlik ise araştırmada izlenen süreçlerin açık bir biçimde sunulmasıyla sağlanmaktadır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırma Ankara ilinde bulunan bir devlet niversitesinin eğitim fakültesi ve MEB’e bağlı özel ve devlet anaokullarında geçekleştirilmiştir. Araştırma için belirlenen grup, 10 okul öncesi ğretmeni ve 10 okul öncesi ğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada yer alan katılımcılar kriterlere dayalı amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntem ile çalışmanın amacına bağlı olarak, bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanımaktadır (Büyüköztürk, vd. 2014). Bu bağlamda, araştırmada yer alan ğretmen adaylarının tümü ğretim programında yer alan ‘Eğitimde Drama’ ve ‘Okul Deneyimi’ derslerini almış olup; hlihazırda ‘ğretmenlik Uygulaması I’ dersine de devam etmektedir. Araştırmanın amacına uygun olarak, çalışmaya katılan öğretmenlerin ve ğretmen adaylarının özellikle yaratıcı drama dersini almış olmaları ve ğretmen adaylarının yaratıcı drama etkinliklerini uygulama fırsatına sahip olmaları önem taşımaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak; çalışmaya katılan ğretmen ve ğretmen adaylarının bu kriterleri taşıyor olmasına dikkat edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri okul öncesi öğretmenleri ve ğretmen adaylarından yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşü alındıktan sonra son hali verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ğretmen ve ğretmen adaylarının görüşleri belirlenmiştir.

Görüşmeler sessiz bir ortamda birebir olarak gerçekleştirilmiş ve her bir öğretmen adayıyla gerçekleştirilen görüşme yaklaşık olarak 10-12 dakika sürmüştür. Görüşmeye başlamadan önce araştırmacı tarafından katılımcıya görüşmenin amacı, verilerin nasıl ve nerede kullanılacağı ile nasıl saklanacağı açıklanmış ve görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesi hususunda katılımcılardan izin alınmıştır. Aynı zamanda görüşme esnasında katılımcı tarafından dile getirilen ve önemli olduğu düşünülen noktalar araştırmacı tarafından görüşme formuna kaydedilmiştir.

Görüşme; sosyal bilimler alanında veri toplamak için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem; araştırmacının diğer bireylerin deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını keşfetmesine yardımcı olur. Araştırmacı; nitel görüşme yöntemi aracılığıyla mülakat yaptığı kişilerin üzerinde çalıştığı fenomen (olgu) ile ilgili bakış açısını yakalamaya çalışır. Nitel görüşme, çok güçlü bir veri toplama yöntemidir. Görüşme, araştırmacının bireylerin dünyaları hakkında ayrıntılı tanımlar ve yorumlar elde etmeye çalışıldığı “yüz yüze bir sözlü değiş tokuştur” (Fontana ve Frey, 2000).

Nitel görüşme; bu araştırmada araştırmaya katılan kişilerin konuya dair bilgi ve deneyimlerini derinlemesine ortaya koymak için veri toplama yöntemi olarak kullanılmış ve bu bire bir görüşmelerde katılımcılara yöneltilen sorular alan ile ilgili kavramsal çerçeveden yararlanılarak hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Genel olarak, görüşme yapılan iki grup için de aşağıdaki 6 soru temel olarak kullanılmıştır:

1. Bize kendiniz, staj yaptığınızı/çalıştığınızı okul, sınıf ve çocuklar hakkında bilgi verebilir misiniz? Ne kadar süredir staj yapıyor/okul öncesi öğretmeni olarak çalışıyorsunuz?
2. Uygulamalarınızda hangi yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz? Kısaca örnek verebilir misiniz?
3. Sizce yaratıcı drama nedir? Okul öncesi eğitiminde yer alan yaratıcı drama etkinlikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce önemli mi? Neden?
4. Etkinlik planlarınızda yaratıcı drama uygulamalarına ne sıklıkla yer veriyorsunuz?
5. Yaratıcı drama, çocukların hangi gelişim alanlarını desteklemekte daha çok kullanılabilir? Siz yaratıcı dramayı sıklıkla hangi gelişim alanlarını desteklemek için kullanıyorsunuz?

6. Kendinizi bu alanda geliştirmek için neler yapıyorsunuz? Neler yapmak isterdiniz? (bilgi, beceri, materyal boyutları).

2.3. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İkinci aşamada; azaltılmış veriler üzerinde; Glaser ve Strauss (1967) tarafından geliştirilen sürekli karşılaştırma yöntemi kullanılarak, veriler arasındaki örüntüler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Görüşme yapılan 10 okul öncesi eğitimi öğretmeni ve 10 okul öncesi öğretmen adayından elde edilen 28 sayfalık görüşme metni araştırmacı tarafından satır satır okunarak drama etkinliklerine dair tanımlamaları, önemi, uygulama esnasında kullandıkları yöntem ve teknikler, kendilerini geliştirmek için yaptıkları şeklinde belirlenen kod ve temalar ışığında analiz edilmiştir. Analizler esnasında kodlamalar öncelikle araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmada güvenilirliği sağlamak amacıyla bağımsız bir araştırmacıdan daha destek alınarak elde edilen verilerin %15'ini analiz etmesi istenmiştir. Güvenirlik hesaplaması için, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenirlilik formülü [Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] kullanılarak araştırmacılar arasında %89 fikir birliğine varıldığı noktada; katılımcıların drama etkinliklerine dair tanımlamaları, dramanın önemi, uygulama esnasında kullandıkları yöntem ve teknikler, planlama-uygulamaya dair kendilerini değerlendirmeleri, kendilerini geliştirmek için neler yaptıkları (bilgi, beceri, materyal boyutları) ile ilgili bulguları gösteren tablo hazırlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının drama etkinliklerine ve uygulamalarına dair deneyimleri, kullandıkları yöntem ve teknikler ile ihtiyaçlarını kapsayan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmada Oluşturulan ve Kullanılan Tema ve Kod Listesi

Öğretmen	Öğretmen Adayı
----------	----------------

Tema	Alt temalar	Kodlar	Kodlar
Okul Öncesinde Drama Eğitimi	1. Drama Etkinliğinin Tanımı	- Yöntem, teknik olarak drama - İfade aracı olarak drama - Yapararak yaşayarak öğrenme fırsatı olarak drama - Etkinlik çeşidi olarak drama	- Yöntem, teknik olarak drama - Yaratıcı bir üretim süreci olarak drama - Eğitim aracı olarak drama - Oyun olarak drama - İfade ve rahatlama aracı olarak drama
	2. Drama Etkinliğinin Önemi	- Problem çözme - Kendilerini keşfetme - Öğrenmeyi somutlaştırma - Sosyal duygusal gelişimi destekleme - Empati becerilerini geliştirme - Yapararak yaşayarak öğrenme fırsatı - Öğrenmenin kalıcı hale gelmesi - Tüm gelişim alanlarını destekleme	- Sosyal ve dil gelişimi - Kendini ifade etme ve keyif alma - Çocuğun yeterliliğini destekleme - Hayal gücünü ve yaratıcılığını destekleme - Öğrenmenin kalıcı hale gelmesi
	3. Dramayı kullanma sıklığı	- Her gün - Haftada en az dört kere - Haftada bir defa - Haftada birkaç defa	- Haftada birkaç defa - Haftada bir defa
	4. Desteklediği Gelişim Alanları	- Bilişsel gelişim alanı - Dil gelişimi - Sosyal duygusal alan - Motor gelişim - Özbakım gelişim alanı	- Bilişsel gelişim - Sosyal-duygusal gelişim - Dil gelişimi - Motor gelişim - Öz bakım gelişim alanı
	6. Kendilerini Geliştirmek	- Kaynak tarama - Basılı yayınların takibi - Eğitim alma	- Kaynak tarama - Araştırma yapma - Seminare/ kursa katılma

çin	- Proje hazırlama	- Eğitim alma
Yaptıkları	- Etkinlikler okuma	- Seçmeli ders alma
	- Video izleme	
	- Web sitesi takibi	

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenler ve öğretmen adayları arasında yanıtların anlatım, teknik terim kullanımı ve detaylandırma açısından farklılaştığı ancak içerik açısından ortak özellikler taşıdığı görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenleri, yaratıcı dramayı yaşam deneyimlerinden yola çıkan ve çocuğun özgürce kendini ortaya koyduğu etkinlikler olarak tanımlarken; öğretmen adaylarının yanıtlarında daha çok oyun ve oyunsu süreçlere atıfta bulunarak tanımlama yaptıkları görülmektedir. Her iki grupta da yaratıcı drama öğrenmenin bir parçası olarak görülmekte ve dramanın bir yöntem olarak kullanılmasına vurgu yapılmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri, yaratıcı drama tanımlamalarında doğaçlama, rol oynama gibi tekniklere yer verirken öğretmen adaylarının yaratıcı dramanın yararlarına yer verdikleri görülmektedir.

Yaratıcı drama etkinliklerinin önemi konusundaki görüşler incelendiğinde, öğretmen adaylarının yaratıcı drama uygulamalarını; çocukların dil gelişimi ve sosyal duygusal gelişimine olan katkısı açısından ele aldıkları görülmüştür. Nitekim yaratıcı dramanın desteklediği gelişim alanları ile ilgili olarak öğretmen adayları en çok sosyal duygusal ve dil gelişimi alanından bahsetmişlerdir. Öte yandan, okul öncesi öğretmenleri yaratıcı drama uygulamalarının önemi konusunda sosyal duygusal gelişimi desteklemesinin yanı sıra; bilişsel becerilere sağladığı katkı ("*problem çözme becerilerini geliştirmek*") ve yaratıcı dramanın etkili bir öğretim yöntemi ("*çocukların öğrenmelerini somutlaştırmalarına fırsat sunar*", "*öğrenmelerin kalıcı olmasını sağlamak*", "*yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunar*") olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Bu bulgu ile tutarlı olarak, okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı drama uygulamaları ile desteklenen gelişim alanlarına ilişkin; en çok sosyal duygusal alan (paylaşma, empati kurma, kendini ifade etme, etkin dinleme) ve bilişsel gelişim alanından (problem çözme, değerlendirme, gözlem yapma, karar verme, planlama becerileri) bahsettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin sıklıkla bilişsel ve sosyal gelişim alanından

bahsederken; dil gelişimi, motor ve özbakım gelişim alanlarına sağladığı katkıyı da vurguladıkları görülmüştür.

Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının uygulamalarında yaratıcı drama etkinliklerine yer verme sıklıkları değişkenlik göstermektedir. Etkinliklere haftada bir defa yer verdiğini bildiren bir öğretmen ve bir öğretmen adayı bulunurken, diğer katılımcıların haftada en az birkaç defa yaratıcı drama etkinliklerine yer verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak öğretmen adaylarının uygulama sürelerinin haftada iki gün olması dolayısıyla bunun kabul edilebilir bir sıklık olduğu düşünülmektedir.

Son olarak, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu alanda kendilerini geliştirmek amacı ile neler yaptıklarına bakıldığında; her iki grubun da sıklıkla kaynak tarama, araştırma yapma ve basılı yayınları takip etme yoluna gittiği görülmektedir. Her iki grup da bu alanda eğitim almanın önemine vurgu yaparken; okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı drama alanında yapılandırılmış formel (yaratıcı drama sertifika programı, lisansüstü programı) bir eğitimden bahsettiği ve okul öncesi öğretmen adaylarının informal eğitim grupları, seminerler, seçmeli dersler ve yaratıcı drama atölyelerine katıldıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarından farklı olarak, okul öncesi öğretmenleri etkinlik örneklerinin yer aldığı videoları izlediklerini, etkinlik planları okuduklarını ve bu alanda projeler hazırladıklarını bildirmişlerdir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya dair tanımlamalarının, yaratıcı drama uygulamalarının önemi konusundaki görüşlerinin, yaratıcı drama etkinliklerine yer verme sıklıklarının, yaratıcı drama uygulamaları ile desteklendiğini düşündükleri gelişim alanlarının ve bu alanda kendilerini yetiştirmek için yaptıkları çalışmaların belirlenmesi amaçlanmıştır. Başçı ve Gündoğdu (2011) drama eğitiminin etkili olabilmesi ve öğretmenlerin meslek hayatlarında drama ve yaratıcı dramayı sınıfında bir teknik ve yöntem olarak kullanabilmesi, bu eğitimi alan öğretmen adaylarının yaratıcı drama dersine yönelik olumlu tutumlarının olması ile doğru orantılı olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle bu çalışma, öğretmen ve öğretmen adaylarının drama ile ilgili görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, genel olarak öğretmenlerin ve

öğretmen adaylarının ortak noktalarda buluştuklarını; ancak, okul öncesi öğretmenlerinin uygulamadaki deneyim sürelerinin uzunluğu, aldıkları hizmet içi eğitimler ve bunlara bağlı olarak geliştirmiş olabilecekleri yetkinlikleri nedeni ile anlatımlarında daha fazla detaya yer verdikleri, teknik ayrıntılardan bahsettikleri, çocukların bütüncül gelişim alanlarına daha fazla vurgu yaptıklarını göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenleri, yaratıcı dramaya ilişkin tanımlamalarında genellikle; yaratıcı dramayı yaşamın içinden, yaşanmış ve gözlenmiş olaylardan; gerçek yaşam deneyimlerinden hareketle tanımlamışlardır. Benzer şekilde, Gönen ve Dalkılıç da (2000); yaratıcı dramanın tanım olarak kendi içinde sosyalleşmeyi barındırdığını; olayları yaşayan, gözleyen, tartışan ve konuşan çocuğun sosyal iletişimin temelini güçlendirdiğini ve bu nedenle de yaratıcı dramanın bu sosyalliğe dikkat çektiğini vurgulamışlardır. Yaratıcı dramayı öğrenme etkinliğinin bir parçası olarak tanımlayan öğretmen adayları ise; Önder 'in (2013) ileri sürdüğü, çocukların doğal bir eğilimleri olan -mış gibi yapma ve taklit yeteneklerinin yaratıcı drama ile bir öğrenme fırsatına dönüştüğü yönündeki görüşünü desteklemektedir.

Tüm okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları; literatürle tutarlı olarak; yaratıcı dramanın çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemek için önemli olduğunu ve drama etkinlikleri aracılığıyla çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklediklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, Johnson ve O'Neill, (1984) ve Adıgüzel (1993), yaptıkları çalışmalarda, oyuna dayalı bir grup çalışması olarak dramanın, çocukların farklılıklarını toplumsal bir ifadeyle bir araya getirmelerini, birleştirmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Drama çalışmalarında katılımcılar kendi deneyimlerini ve bakış açılarını diğerlerine karşı test ederek nerelerde farklı olduklarını, hangi konularda benzeştiklerini görürler. Bu şekilde ait olma, diğerleri ile sağlıklı sosyal ilişkiler kurma gibi sosyal duygusal ihtiyaçlarını gidermiş olurlar.

Can Yaşar ve Aral'ın (2011) yaptığı meta analiz çalışmasında Türkiye'de 1998-2006 yılları arasında yaratıcı drama alanında hazırlanan lisansüstü tezler incelenmiş ve bu çalışmadaki öğretmen görüşlerini doğrular nitelikte nedensel ilişkiler ortaya konduğu görülmüştür. Çeşitli gelişim alanları ile yaratıcı drama arasındaki ilişkileri inceleyen tezlerde; alıcı ve ifade edici dil gelişiminde, dili anlama becerilerinde, sözcük dağarcığının artmasında (dil gelişimi);

uyum düzeylerinin, ahlaki gelişimin desteklenmesi, başkalarını anlama, kendini ifade etme duygu ve düşünceleri tanıma, etkileşimi, işbirliğini ve iletişimi artırma (sosyal duygusal gelişim); bakış açısı alma becerisini kazandırmada, neden sonuç ilişkisi kurma, karar verme, problem çözme becerilerinin gelişiminde (bilişsel gelişim) yaratıcı drama eğitim programlarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna benzer olarak; dramanın sınıf ortamında kullanılmasının çocukların düşünme becerilerinin, sosyal gelişim ve birlikte çalışma becerilerinin, yaratıcılıklarının, estetik gelişimlerinin, eleştirel düşünme becerilerinin, sözel ve yazılı iletişim becerilerinin gelişimini desteklediği belirtilmektedir (Chiriga, 1997; Rances, 2005; Turner vd., 2004; Yaffe, 1989).

Yine aynı meta analiz çalışmasında ortaya konduğu gibi, belirtilen yıllar içerisinde Ankara'daki okul öncesi eğitim kurumlarının yarısından fazlasında yaratıcı drama uygulamalarına yer verildiği, bu uygulamalarda yaratıcı drama sanat eğitimi kapsamında ayrı bir ders olabildiği gibi bir öğretim yöntemi olarak da kullanıldığı belirtilmiştir (Can Yaşar ve Aral, 2011). Ek olarak, öğretmen görüşlerinin incelendiği tez çalışmalarında öğretmenlerin drama kursuna katılma ve aldıkları eğitim süresine göre eleştirel düşünme becerilerinde anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Yönel (2004) yaptığı çalışmada eğitim süresi ve deneyime göre dramaya karşı eleştirel düşüncelerin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durum, söz konusu çalışmada, hizmet içi eğitim ve formel yaratıcı drama eğitimleri alan okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen adaylarına göre daha teknik ayrıntı ve bilgi içeren görüşler bildirdikleri yönündeki bulgu ile de paralellik göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının uygulamalarında yaratıcı drama etkinliklerine yer verme sıklıkları değişkenlik göstermektedir. Bu durumun, öğretmen adaylarının uygulama sürelerinin haftada iki gün olması dolayısıyla kabul edilebilir bir sıklık olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda, okul öncesi öğretmenlerinin deneyime bağlı olarak drama etkinliklerine daha sıklıkla yer verdikleri düşünülebilir. Bu bulgu ile tutarlı olarak, Gürol (2002) yaptığı çalışmada deneyimi daha fazla olan öğretmenlerin drama etkinliklerini uygulama düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Yönel de (2004) deneyimin drama uygulamalarını artırdığını belirtmiştir. Çetingöz'ün (2012) öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanmaya

ilişkin öz yeterliklerini incelediği çalışmada da benzer şekilde; sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark görülmüş; 3. ve 4. sınıf öğrencileri uygulama deneyimlerinin artmasına bağlı olarak daha yüksek düzeyde öz yeterlik tanımlamışlardır. Öğretmenlerin sosyal becerileri oluşturan değişkenlere bir bütün olarak sahip olmaları gerektiği düşünülmektedir (Kara ve Çam, 2007). Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarına ve hizmet içi eğitim programlarında da öğretmenlere sosyal becerileri kazandıracak şekilde plânlamalar yapılması, sosyal becerilerin farklı boyutlarına yönelik yaratıcı drama etkinliklerinin planlanmasının öğretmenlerin yaratıcı drama uygulamalarındaki yeterliklerini, kendi sosyal becerilerini ve uygulamalarının niteliğini arttıracığı düşünülmektedir.

Literatürle tutarlı bulgular içeren ve bir öğretim yöntemi olarak yaratıcı dramanın etkililiğini destekleyen öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerinin sunulduğu bu çalışma, bazı sınırlıkları da barındırmaktadır. Öncelikle, araştırma Ankara ilinde yaşayan sınırlı sayıda öğretmen ve öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Öğretmen adayları görece daha homojen bir grup oluşturmuş; bireysel özellikler açısından farklılık gösterecekler de aynı eğitimi sürecini paylaşmış bireylerin oluşturduğu bir katılımcı grubu seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ise, farklı deneyim sürelerine sahip oldukları bilinmektedir. Bunun yanı sıra, çalışmada çocuklarla çalışma deneyimleri farklı olan öğretmen ve öğretmen adayı gruplarının görüşleri birbirinden ayrı olarak incelenmiştir; her iki gruptan farklı özellik ve deneyimlerdeki katılımcıların oluşturduğu bir grup ile odak grup görüşmelerinin yapılmasının elde edilen verileri zenginleştirileceği düşünülmektedir. Son olarak, bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır; ileriki araştırmalarda nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem çalışmaları ile okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının yaratıcı drama uygulamalarına ilişkin görüş ve düşüncelerinin detaylı şekilde incelenmesi önerilmektedir. Benzer şekilde, veri çeşitlenmesine gidilerek daha zengin veri elde edilebilir.

Araştırmanın sunucuna bağlı olarak; okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının drama uygulamalarındaki yetkinliklerini belirlemeye yönelik gözlemsel ve nicel araştırmalar yapılabilir. Bu doğrultuda, öğretmen ve öğretmen adaylarının drama uygulamalarını zenginleştirmek ve çeşitlendirmek için yarı deneysel çalışmalara yer verilebilir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının uygulamadaki yeterliliklerini artırmak için temel yaratıcı drama derslerine ek olarak, ders sayısı ve çeşitliliğinin artırılması, seminer, kurs ve atölye çalışmalarına yönlendirilmesi önerilmektedir. Okul öncesi öğretmenlerin de yine bilgilerini güncellemek ve uygulamaları daha etkin hale getirmek için hizmet içi eğitim olanaklarını artırılması ve nitelikli hale getirilmesi önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. Ö. (1993). *Oyun ve yaratıcı drama ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Ankara).
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-29.
- Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Anlıak Ş., ve Dinçer, Ç. (2005). Okul öncesi dönemde kişiler arası bilişsel problem çözüme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 20, 122-134.
- Aral, N. (2000). *Drama*. İstanbul: Ya Pa Yayıncılık.
- Başçı N. Z. ve Gündoğdu K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online Dergisi*, 454-467.
- Brown, V., & Pleydell, S. (1999). *The dramatic difference: Drama in the preschool and kindergarten classroom*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Can Yaşar, M. ve Aral, N. (2011). Türkiye'de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 70-90.
- Ceylan, Ş. Y. (2013). Dramatik etkinlikler ve dramanın çocuğun gelişimindeki yeri. E. Ömeroğlu (Ed.) *Okul öncesi eğitimde dramatik etkinliklerden dramaya teoriden uygulamaya içinde* (s. 17-43). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Chiriga, L. J. (1997). *Creative dramatics as an effective strategy*. (Unpublished Master Thesis, University of Virginia, USA).
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. California: Sage Publications.
- Çetingöz, D. (2012). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik özyeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 131-142.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2000). The interview: From structured questions to negotiated text. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd ed.) (pp. 645-672). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine.

- Gönen, M. ve Dalkılıç, N. (2000). *Çocuk eğitiminde drama: Yöntem ve uygulamalar*. İstanbul: Epsilon.
- Gürol, A. 2002. *Okul öncesi eğitim öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının eğitim dramaya ilişkin kendilerini yeterli bulma düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ).
- Johnson, L., & O'Neill, C. (1984). *Dorothy Heathcote: Collected writings on education and drama*. Essex: Anchor Brendon Ltd.
- Kaf, Ö. (2000). Hayat bilgisi dersinde bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 173-184.
- Koruklu, N. ve Yılmaz, N. (2010). Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi programının okulöncesi kurumlara devam eden çocukların problem çözme becerisine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Mantione, R., & Smead, S. (2003). *Weaving through words: using the arts to teach reading comprehension strategies*. Delaware: International Reading Association.
- McCaslin, N. (1990). *Creative drama in the classroom* (5th ed.). London: Longman.
- Ömeroğlu, E. (1990). *Okul öncesi öğretmenin niteliğinin geliştirilmesinde yaratıcı drama eğitiminin rolü eğitimde nitelik geliştirme. Eğitimde Arayışlar Sempozyumu* içinde. Ankara Kültür Koleji Yayınları, No:1.
- Önder, A. (2013). Okul öncesinde eğitici drama uygulamalarının önemi ve uygulama ilkeleri. R. Zembat (Ed.), *Okul öncesinde özel eğitim yöntemleri* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özyürek, A. (2013). Dramatik etkinlikler ve drama ile ilgili temel kavramlar. E. Ömeroğlu (Ed.), *Okul öncesi eğitimde dramatik etkinliklerden dramaya teoriden uygulamaya* (6. bs.) içinde (s. 1-11). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Rances, J. N. (2005). *Student perceptions of improving comprehension through drama as compared to poetry and fiction in college English freshman composition courses*. (Unpublished doctoral dissertation, Widener University, Chester, PA).
- San, I. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 2, 148-160.
- Turner, H., Mayall, B., Dickinson, R., Clark, A., Hood, S., Samuels, J., & Wiggings, M. (2004). *Children engaging with drama: An evaluation of the National Theatre's drama work in primary schools*. London: Institute of Education, University of London.
- Yaffe, S. (1989). Drama as a teaching tool. *Educational leadership*, 46(6), 29-35.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yönel, A. (2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin yaratıcı dramaya yönelik tutumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).